

ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی

فاطمه تقوی قاسم آباد^۱

رویا دارابی^۲

شهرام چهارمحالی^۳

چکیده

درآمدهای مالیاتی از مهمترین منابع تأمین مالی دولتها است و یکی از دلایلی که باعث می شود درآمد مالیاتی تحقق یافته از مقدار مورد انتظار آن کمتر باشد، تقلب مالیاتی است. برای اینکه تقلبات مالیاتی کاهش یابد می بایست حسابرسی مالیاتی در سازمان مالیاتی اجرایی گردد، بنابراین در این تحقیق به ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی پرداخته شده است. روش مورد استفاده در این تحقیق، کیفی، داده بنیاد و تحلیل های استقرایی می باشد جامعه آماری این تحقیق شامل افراد خبره در حرفه حسابرسی مالیاتی می باشد که شامل ۲۵ نفر خبره می گردد. اطلاعات پرسش نامه در سال ۱۴۰۱ تکمیل گردید. و بنابر تجزیه و تحلیل انجام گرفته، مشاهده شد که مالیات ستانی هوشمند و دیجیتالی، ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی، دانش حسابرسی مالیاتی، کشف تقلبات مالیاتی، اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب، دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی و امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی بر حسابرسی مالیاتی تاثیر معناداری دارند. نتایج نشان می دهد بیشترین تاثیر بر حسابرسی مالیاتی مربوط به ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی و پس از آن کشف تقلبات مالیاتی می باشد.

واژه های کلیدی: حسابرسی مالیاتی، ایمنی روانی، دانش حسابرسی مالیاتی، کشف تقلبات مالیاتی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۲۰، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۱۲

۱. دانشجوی دکتری تخصصی حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده اقتصاد و حسابداری، واحد تهران جنوب، ایران، taghavifateme@yaho.com

۲. دانشیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده اقتصاد و حسابداری، واحد تهران جنوب، ایران، (نویسنده مسئول)، royadarabi110@yahoo.com

۳. ستادیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده اقتصاد و حسابداری، واحد تهران جنوب، ایران، Sh.chaharmahali@gmail.com

مقدمه

در ادبیات اقتصادی سه هدف کلی برای وضع مالیات ذکر شده است. هدف بودجه‌ای که ناظر بر تأمین مالی بودجه دولت از طریق مالیاتها است، اهداف اقتصادی که ناظر بر تثبیت نوسان‌های اقتصادی در شرایط رکودی و تورمی و تخصیص منابع بین بخشهای مختلف اقتصادی از طریق سیاستهای مالیاتی است، اهداف اجتماعی که ناظر بر بازتوزیع درآمد در جامعه و کاهش شکاف طبقاتی از طریق ابزارهای مالیاتی می‌باشد. لذا توسعه نظام مالیاتی بعنوان یکی از محورهای اساسی توسعه اقتصادی کشور شناخته می‌شود. در این راستا جایگزینی درآمدهای مالیاتی به جای درآمدهای ناپایدار نفتی همواره از مهمترین محورهای برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور بوده است و این مهم در سنوات اخیر به دلیل تشدید تحریمهای اقتصادی، مورد توجه بیشتری قرار گرفته است و جایگزینی مالیات به جای درآمدهای نفتی با شدت بیشتری صورت می‌گیرد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی طراحی شده است (Nathan & Goldman & Kathleen Harris Thomas, 2012: 12).

پیدایش شرکت‌های سهامی منجر به مشکل نمایندگی شد و همچنین طبق تئوری اثباتی هر فردی به دنبال حداکثر کردن منافع و ثروت خویش است. مدیران نیز از این قاعده مستثنا نمی‌باشند. در نتیجه تحریف در صورتهای مالی از این طریق زاده شد و قدمت طولانی دارد. تحریفات صدماتی را در سطح خرد به سرمایه گذاران و سایر ذینفعان و در سطح کلان به اقتصاد وارد مینماید. وجود تحریف انگیزه سرمایه گذاری را از افراد گرفته و سبب کاهش فعالیتهای مولد می‌شود. همچنین حجم تحریفات یکی از شاخصهای اصلی فساد می‌باشد که خود مانعی برای سرمایه گذاری به حساب می‌آید (Lambsdorff, 2003: 232). وجود تحریف در صورتهای مالی باعث کاهش اعتماد عمومی می‌شود (Vlad, M. and Tulvinschi, M, & Chirița 2011: 266) و برگرداندن این اعتماد مستلزم صرف هزینه و زمان زیادی است. تقلب، پدیده‌ای است که انحرافات و دستکاری های صورت گرفته در صورتهای مالی را شامل می‌شود و توسط طرف های یک امر مالی انجام شده است. همچنین گزارشگری مالی متقلبانه که با مواردی همچون تحریف یا تقلب در صورتهای مالی سروکار دارد، که در سال های اخیر بسیار مورد توجه سرمایه داران و همچنین خود حسابداران قرار گرفته است. زیرا از یک سوء میزان ریسک سرمایه داران را با توجه به تقلب هایی که در صورتهای مالی رخ می‌دهد را کاهش می‌دهد و از یک سوء اعتبار حسابداران را زیر سوال می‌برد. از این رو حسابداران سعی در هرچه محکم‌تر کردن حسابرسی صورت های مالی بر طبق یک قاعده و اصول محکم دارند تا درصد انحرافات را در گزارش های مالی هرچه بیشتر کاهش دهند [6] (Jodi L. Gissel, Karla M. Johnstone, 2022: 7). یکی دیگر از عواملی که در تحقیقات روز دنیا در زمینه کشف تقلبات حسابرسی مالیاتی مطرح گردیده است که تاثیر گذار می‌باشد اثرات ایمنی روانی و دانش

حسابرسی مالیاتی افراد شاغل در سازمان مالیاتی می‌باشد. این پژوهش با طرح مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های مرتبط با موضوع و همچنین تبیین روش پژوهش و پرسش‌های برگرفته از مبانی نظری پژوهش ادامه یافته و سپس به تشریح نتایج تحقیق پرداخته شده و در نهایت نتیجه‌گیری و پیشنهادها بیان شده است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

سازمان امور مالیاتی رابط اصلی بین دولت و شهروندان است که عملکرد خوب آن نمادی از دولت خوب محسوب می‌گردد. بدین علت در سالهای اخیر سیاست‌گذاران با آگاهی یافتن از اهمیت این موضوع به دنبال روش‌هایی هستند تا ضمن ترویج و توسعه کسب و کار در کشور موجب اطمینان منطقی از رعایت و پرداخت دواطلبانه مالیات در کشور گردد. یکی از این سیاستها و روش‌ها بهره‌گیری از حسابرسی‌های مدرن با رویکرد هوشمند و دیجیتال بوده و این رویکرد، عنصری اساسی جهت مدیریت کارآ و اثربخش رعایت تمکین مالیاتی به حساب می‌آید. این دیدگاه می‌کوشد تا با اولویت‌بندی عملیات در سازمان مالیاتی، مسیر تعامل بین مودیان و سازمان را به سمت تبعیت مالیاتی بهتر از سوی مودیان و کاهش تنش‌های مالیاتی سوق دهد (Barzegari Khanqa, Jamal and Faizpour, 2013: 123). بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی مبانی نظری ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی و همچنین نگرشی بر تجارب کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در این زمینه طراحی شده است. این تحقیق همچنین می‌کوشد تا با بهره‌گیری از این تجارب، به ارائه الگوی مناسب در این حوزه بپردازد.

هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور، جلوگیری از فرارهای مالیاتی و شناسایی راه‌های فرار از پرداخت مالیات، همچنین شناسایی گروه‌های جدید هدف و افزایش سهم مالیات از بودجه در سال‌های اخیر مورد توجه دولت قرار گرفته و برای آن برنامه‌ریزی شده است. اعتقاد بر این است که در صورت هوشمندسازی نظام مالیاتی، امکان فرارهای مالیاتی به حداقل خواهد رسید و از این طریق علاوه بر کسب درآمد غیرنفتی برای کشور، عدالت مالیاتی نیز اجرا خواهد شد. مالیات پاک‌ترین، مطمئن‌ترین، و سالم‌ترین منبع تامین مالی دولت‌هاست و به دلیل اینکه جنبه درون‌زایی و پایداری اقتصادی را به همراه دارد، بهترین نسخه برای رهایی اقتصاد از درآمدهای نفتی شناخته می‌شود. درآمدهای مالیاتی می‌تواند علاوه بر رفع مشکلات مربوط به کسری بودجه‌ی سنواتی، بسیاری مشکلات ریشه‌ای اقتصاد کشور را که به درآمدهای نفتی مربوط است نیز حل کند (Matthias Kasper & James Alm, 2022: 92). اگر بخواهیم به مشخصه‌های یک نظام مالیات‌ستانی هوشمند برسیم، باید از وضعیت مالیات‌ستانی سنتی کشور اطلاع کافی داشته باشیم. این شیوه‌ی وصول مالیات که به روش علی‌الراس متکی است، به نحوی است که طی آن ممیز مالیاتی در رسیدگی به پرونده‌های مالیاتی نقش اساسی خواهد داشت. به دلیل اینکه در این

روش امکان در دست داشتن اطلاعات روشن از فعالیت‌های اقتصادی ممکن نیست، بنابراین امکان تشخیص دقیق و عادلانه مالیات نیز امکان‌پذیر نیست. بنابراین در این شیوه، همواره با نارضایتی مودیان مالیاتی مواجه هستیم (Zamanzadeh, 2018: 5). از سوی دیگر باید به مساله تقلب‌ها و فرارهای مالیاتی پرداخت که می‌تواند حسابرسی‌های مالیاتی و همچنین مالیات ستانی هوشمند را تحت تاثیر قرار می‌دهد. بنابراین تقلب، پدیده‌ای است که انحرافات و دستکاری‌های صورت گرفته در صورت‌های مالی و همچنین سایر سایر اطلاعات مالی شرکتها را شامل می‌شود و توسط طرف‌های یک امر مالی انجام شده است. همچنین گزارشگری مالی متقلبانه که با مواردی همچون تحریف یا تقلب در صورت‌های مالی سروکار دارد، که در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه سرمایه داران و همچنین سازمان امور مالیاتی قرار گرفته است. زیرا از یک سوء میزان ریسک سرمایه داران را با توجه به تقلب‌هایی که در صورت‌های مالی رخ می‌دهد را کاهش می‌دهد و از یک سوء اعتبار حسابرسان مالیاتی (کارمندان سازمان مالیاتی که وظیفه شناسایی و برآورد مبلغ مالیات را دارند) را زیر سوال می‌برد. از این رو حسابرسان مالیاتی سعی در هرچه محکم‌تر کردن حسابرسی صورت‌های مالی بر طبق یک قاعده و اصول محکم دارند تا درصد انحرافات را در گزارش‌های مالی هرچه بیشتر کاهش دهند. یکی دیگر از عواملی که در تحقیقات روز دنیا در زمینه کشف تقلبات مطرح گردیده است که بر روند حسابرسی مالیاتی تاثیر گذار می‌باشد اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی افراد شاغل در حرفه حسابرسی مالیاتی می‌باشد (Jodi L. Gissel, Karla M. Johnstone, 2022: 7)، که بر این اساس، تحقیق حاضر ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی را مورد بررسی قرار می‌دهد. بنابراین بزرگترین اهمیت این تحقیق بررسی تاثیرات متغیرهایی می‌باشد که می‌توانند بر حسابرسی مالیاتی بر مبنای مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی تاثیر گذار باشند که در این تحقیق به آن پرداخته شده است.

پیشینه پژوهش

جودی و همکاران به بررسی اشتراک گذاری اطلاعات در دوران کشف تقلبات حسابرسی بر ایمنی روانی در بین شرکت‌های آمریکایی پرداختند و با استفاده از تحلیل‌های صورت گرفته شده توسط آنها مشخص گردید ایمنی روانی و دانش حسابرسی بر کشف تقلبات حسابرسی تاثیر گذار می‌باشند (Jodi et all, 2022). آرگایل در مقاله پژوهشی خود تحت عنوان تجارت الکترونیک و اجتناب از مالیات، این پژوهش به بررسی این موضوع می‌پردازد که چگونه تجارت الکترونیک بر اجتناب از مالیات بر کار تاثیر می‌گذارد که بر پایه نمونه‌ای از تجارت الکترونیک فرانسه و شرکت‌های خرده فروشی سنتی است. نتایج برای تمام معیارهای اجتناب از مالیات به روش‌های تخمین مختلف، معیارهای انتخاب نمونه و تجزیه و تحلیل حساسیت، مقاوم هستند [2] (Argils et all, 2021). میکولا

در پژوهشی با عنوان اجتناب مالیاتی در تجارت الکترونیک انجام داد. در این پژوهش نشان داد که قانون به طور مداوم برای جلوگیری از سوء استفاده از مالیات در همه اشکال خودتنظیم می‌شود. تجارت آنلاین منطقه‌ای است که سوء استفاده در آن رواج دارد. در این پژوهش استفاده از روشهای مختلف تجارت آنلاین، ارزش‌مندی شده، خرده‌فروشی آنلاین و تجارت آنلاین بازیهای ویدیویی بررسی گردید. سه نوع اصلی تجارت آنلاین انتخاب شد تا نشان دهد چگونه اجتناب از مالیات در گذشته و حال انجام شده است (Jodi et al., 2022). عبداللطیف به بررسی تأثیر عوامل خطر تقلب بر تعدیل فرایند حسابرسی، به بررسی نحوه شناسایی خطر تقلب، اهمیت عوامل خطر تقلب و عکس‌العمل حسابرسان نسبت به وجود عوامل خطر تقلب و در پی آن تعدیل فرایند حسابرسی، پرداخت و نتایج حاکی از آن است که اهمیت تعدیل فرایند حسابرسی بستگی به اهمیت عوامل خطر تقلب موجود دارد و مهم‌ترین عوامل خطر تقلب مربوط به ویژگی‌های مدیریتی و کم‌اهمیت‌ترین عوامل خطر تقلب مربوط به اشکال در صورت‌های مالی می‌باشد و نتایج تجزیه و تحلیل عاملی، عوامل خطر تقلب را در چهار طبقه شامل تغییر در ماهیت، میزان، زمان‌بندی و تغییر در تیم حسابرسی، دسته‌بندی می‌کند (Abdullatif et al., 2016). کاواجا و همکاران در کتابی تحت عنوان "حسابرسی مالیاتی مبتنی بر ریسک، روشها و تجربیات کشورها" مطالب مطرح شده در کنفرانس بین‌المللی استانبول به انضمام چارچوب، اصول، روشها، ساختار و تجربیات کشورهای مختلف در زمینه حسابرسی مبتنی بر ریسک را به تفصیل ارائه و مدیریت ریسک را عنصری کلیدی در استراتژی سازمان مالیاتی مدرن تلقی نموده است (Khawaja et al., 2011).

طاهری و همکاران به تدوین مدل راهبردهای ارتقای کیفیت حسابرسی مالیاتی در نظام مالیات بر ارزش افزوده ایران پرداختند، در این پژوهش، در مجموع ۴۹ مقوله اصلی و همچنین ۲۵۶ خرده‌مقوله‌ها (مفاهیم) کشف و شناسایی گردید و در قالب مدل جامع راهبردهای ارتقای کیفیت حسابرسی مالیاتی ارزش افزوده ارائه گردید (Taheri et al., 2021). خسروی پور و همکاران به ارائه مدل حسابرسی مالیاتی مبتنی بر ریسک برای بنگاه‌های کوچک و متوسط پرداختند. و با تهیه فهرست اولیه‌ای از معیارهای مؤثر بر انتخاب برای حسابرسی مالیاتی بر مبنای ریسک، مدل حسابرسی مبتنی بر ریسک برای بنگاه‌های کوچک و متوسط ارائه گردید. در خاتمه، به منظور طراحی استراتژی‌های برخورد، نسبت به تحلیل رفتار مؤدیان و سپس تدوین استراتژی‌های لازم برای کاهش و به حداقل رساندن ریسک‌های شناسایی شده، اقدام شده است (Khosravi et al., 2018). ملکیان و همکاران به بررسی تأثیر حسابرسی مالیاتی بر رابطه بین مالیات ابرازی، تشخیصی و قطعی: مطالعه موردی استان‌های آذربایجان شرقی، غربی و شرق و جنوب تهران پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که اجرای حسابرسی مالیاتی تأثیری بر رابطه بین مالیات ابرازی و تشخیصی و همچنین رابطه بین مالیات ابرازی و قطعی در شرکت‌هایی که حسابرسی مالیاتی شده‌اند ندارد (Malekian et al., 2016). شهبازی و همکاران در تحقیقی

با عنوان کنترل فرار مالیاتی بدون انجام حسابرسی با استفاده از نظریه بازی‌ها که در این مقاله راهکار جدیدی برای حل مسئله فرار مالیاتی با استفاده از نظریه بازی‌ها ارائه شده است. مقالاتی که تاکنون در مورد فرار مالیاتی بحث نموده‌اند، عمدتاً بازی میان دولت و مؤدی را مدل‌سازی نموده و احتمالات مربوط به انجام حسابرسی و فرار مالیاتی را اندازه‌گیری کرده‌اند. نتایج بازی نشان می‌دهد که در تعادل، دولت بدون انجام حسابرسی و در نتیجه تقبل هزینه‌های آن، می‌تواند موفق به اخذ مالیات قانونی از عوامل اقتصادی گردد (Shahbazi et al. , 2016). عزیز پور به بررسی ارتباط تقلب در گزارشگری مالی با ویژگی‌های شرکت و نرخ موثر هزینه مالیات: شواهدی از حسابرسی مالیاتی شرکتهای استان مازندران پرداخت. نتایج نشان داد که رابطه بین حاکمیت شرکتی، اندازه و عمر شرکت و نرخ موثر هزینه مالیات را با احتمال تقلب در صورتهای مالی شرکت‌های مورد نظر وجود دارد (Azizpour et al. , 2017). دستگیر و همکاران به ارائه مدل انتخاب برای حسابرسی مالیاتی مبتنی بر ریسک پرداختند. نتایج نشان داد که انتخاب مؤدی بر اساس معیار ریسک و برنامه‌ریزی حسابرسی، نیازمند شناسایی سطح ریسک هر مؤدی است و شناسایی ریسک هر مؤدی نیز مستلزم شناسایی عوامل مؤثر بر ریسک می‌باشد (Dastgir et al. , 2015). شیرازی و همکاران به بررسی نقش ایمنی روانی در ترویج تمایل به تسهیم دانش پرداختند. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که ایمنی روانی تأثیر معناداری بر تمایل افراد به تسهیم دانش دارد. همچنین، اعتماد نیز تأثیر معناداری بر تمایل افراد به تسهیم دانش نه فقط به طور مستقیم بلکه به طور غیرمستقیم از طریق نقش واسط ایمنی روانی دارد. در نهایت، مشخص گردید که خودآگاهی نیز تأثیر معناداری بر احساس ایمنی روانی افراد دارد (Shirazi et al. , 2013). کاظمی و همکاران به آرایه الگویی ساختاری از علل و پیامدهای ایمنی روانی پرداختند و مشخص گردید که تمامی فرضیات مربوط به عوامل تأثیرگذار بر ایمنی روانیه مورد پذیرش قرار گرفتند و فرضیات مربوط به پیامدهای ایمنی روانی نیز تأیید شدند. هم چنین، نشان داده شد که ایمنی روانی در روابط بین هوش هیجانی با رفتار شهروندی سازمانی و اعتماد با تمایل به تسهیم دانش، نقش واسط را ایفا می‌کند (Kazemi et al. , 2012).

مبانی نظری

حسابرسی مالیاتی

به عنوان تعریف حسابرسی مالیاتی می‌توان گفت فرایندی است که به بررسی درستی اسناد و مدارک مالی و چگونگی رعایت قوانین و مقررات می‌پردازد. همچنین این فرایند عوارض بر درآمد شرکت را محاسبه و شیوه پرداخت آن را مشخص می‌کند. تاریخ انجام حسابرسی مالیاتی بسیار مهم است زیرا این کار باید در بازه‌های زمانی مشخص شده در قانون انجام شود. اداره امور مالیاتی برای تشخیص و تعیین درآمد مشمول مالیات مؤدیان مالیاتی از طریق

رسیدگی به دفاتر و مدارک حسابداری مبادرت به رسیدگی (حسابرسی مالیاتی) دفاتر و مدارک حسابداری، ترازنامه، حساب سود و زیان و اظهارنامه مالیاتی مؤدیان مالیاتی میکند تا پس از حصول اطمینان از صحت و درستی آنها، اقدام به تشخیص درآمد مشمول مالیات و صدور برگ تشخیص و وصول مالیات نماید از این رو می توان گفت هدف حسابرسی مالیاتی، تشخیص درآمد مشمول مالیات و تعیین میزان مالیات مربوط به آن است که از مبادرت به آن علاوه بر رسیدگی به دفاتر قانونی و اسناد و مدارک حسابداری باید تحقق رعایت قوانین موضوعه، مقررات، بخشنامه‌ها، موازین و آیین نامه‌ها، اصول و استانداردهای حسابداری و حسابرسی مورد توجه قرار داده شوند.

مالیاتی ستانی هوشمند

هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور، جلوگیری از فرارهای مالیاتی و شناسایی راه‌های فرار از پرداخت مالیات، همچنین شناسایی گروه‌های جدید هدف و افزایش سهم مالیات از بودجه در سال‌های اخیر مورد توجه دولت قرار گرفته و برای آن برنامه‌ریزی شده است. اعتقاد بر این است که در صورت هوشمندسازی نظام مالیاتی، امکان فرارهای مالیاتی به حداقل خواهد رسید و از این طریق علاوه بر کسب درآمد غیرنفتی برای کشور، عدالت مالیاتی نیز اجرا خواهد شد. اگر بخواهیم به مشخصه‌های یک نظام مالیات‌ستانی هوشمند برسیم، باید از وضعیت مالیات‌ستانی سنتی کشور اطلاع کافی داشته باشیم. این شیوه وصول مالیات که به روش علی‌الراس متکی است، به نحوی است که طی آن ممیز مالیاتی در رسیدگی به پرونده‌های مالیاتی نقش اساسی خواهد داشت. به دلیل اینکه در این روش امکان در دست داشتن اطلاعات روشن از فعالیت‌های اقتصادی ممکن نیست، بنابراین امکان تشخیص دقیق و عادلانه مالیات نیز امکان‌پذیر نیست. بنابراین در این شیوه، همواره با نارضایتی مؤدیان مالیاتی مواجه هستیم. برای اینکه کشور بتواند از نظام مالیات‌ستانی سنتی به مالیات‌ستانی هوشمند برسد، باید دو گام بسیار مهم را بردارد. نخستین گام این است که طرح جامع مالیاتی به مرحله اجرا گذاشته شود که البته در این زمینه اقدامات نهایی شد و به سرانجام رسید. باید گفت با برداشته شدن این گام بسیار مهم، زمینه برای ایجاد نظام مالیاتی مدرن در ساختار اقتصادی کشور فراهم شده است. در گام دوم که در دست اجراست، با مدرن‌سازی و هوشمندسازی نظام مالیاتی سروکار داریم و از این طریق امکان دریافت اطلاعات دستگاه‌های ذی‌ربط فراهم و در بانک‌های اطلاعاتی ذخیره می‌شود. از این طریق، امکان به دست آوردن ریز داده‌های اطلاعات اقتصادی افراد فراهم می‌شود. با اجرای گام دوم، این امکان فراهم می‌شود که بتوان در بخش مالیاتی خدمات بسیاری به صورت الکترونیک به مردم ارائه کرد. با وجود این، به دلیل وجود زمینه‌های سنتی، این روش نیز به صورت کامل منجر به عدالت مالیاتی نخواهد شد و بیشتر از اینکه عدالت مالیاتی را محقق کند، به اتوماسیون فرایندهای مالیاتی منجر می‌شود. پس باید گفت همچنان شیوه مالیات‌ستانی علی‌الراس و فرارهای مالیاتی به عنوان چالش‌های مهم در بخش مالیاتی وجود خواهند داشت.

ایمنی روانی

اگرچه ایمنی روانی افراد یکی از نیازهای اساسی انسانها است ولی چندان به آن پرداخته نشده است. بر این اساس اگر از منظر نیروی انسانی واقعی‌تر به سازمان نگاه شود، خواهیم دید که نیازمند جوی در سازمان هستیم که ایمنی روانی را برای ما تأمین کند، زیرا واقعیت آن است که سازمان از یک طرف صحنه حضور افراد مختلف با حس جاه طلبی، حسادت، دلخوری خودخواهی منفعت طلبی، بلندپروازی، سودجویی، بدگویی، ستیزه جویی دروغ توطنه، دسیسه چینی و بغض و کینه و از طرف دیگر مهر و محبت و گذشت و فداکاری و جوانمردی است. این فضایی است که کارکنان در آن کار کرده و تلاش میکنند که در چنین فضایی با یکدیگر تعامل و همکاری داشته باشند و هدفهای سازمان را تأمین کنند. از طرف دیگر عوامل و شرایط تهدید کننده محیطی ایمنی روانی در گذر زمان تغییر می کنند. پیشرفت فناوری و توسعه شبکه‌های اجتماعی مجازی با توجه به روحیه جامعه ایران و محیط اجتماعی آن از جمله این عوامل هستند که می توانند روی احساس ایمنی روانی مدیران و متعاقب آن برنامه‌ریزی و تصمیم گیریهایی آنان تأثیر بگذارند عامل مهم دیگری که پرداختن به این موضوع را مهم می کند، واگیر بودن آن است. پژوهشها نشان داده است که احساس نا ایمنی، احساسی واگیر است و به دیگران منتقل می شود. این مسئله می تواند تبعات زیادی برای سازمان و جامعه داشته باشد مدیر و کارمندی که در سازمان احساس ناایمنی میکند از نگرانی‌های خود و علل آن و احساس خود با سایر مدیران و کارمندان صحبت می کند و این حس را به دیگران منتقل می کند. بنابراین ایمنی روانی زیرساخت حیاتی عملکرد فردی، سازمانی و ملی هر کشوری است، زیرا کارمندان فاقد ایمنی روانی، محرک‌های لازم و کافی برای تلاش و فعالیت خود بر ریل حرکت تعالی عملکردی خود در اختیار نخواهند داشت. واقعیت آن است که سازمان صحنه حسادت‌ها، دوستی و بغض‌ها، دوستی و دشمنی و بازی قدرت افراد و گروه‌ها در سازمان است و در این صحنه نبرد برای بقاء، فراهم کردن شرایط و موقعیت برای افرادی که احساس ایمنی روانی کنند، حایز اهمیت است. از این رو ایمنی روانی به مفهوم احساس مصونیت ذهنی، عاطفی و رفتاری داشتن از سوی دیگران و انجام وظایف و ارائه نظرات و دیدگاه‌ها بدون ترس و نگرانی نسبت به از دست دادن موقعیت و شهرت خود در سازمان تعریف می شود (Jodi L. Gissel , Karla M., 2022: 6). بنابراین ایمنی روانی به عنوان یک عامل بسیار مهم و اساسی در سیستم مالیات ستانی در این تحقیق مورد توجه قرار گرفته است.

تقلب مالیاتی

تقلب مالیاتی شامل ارائه اشتباه عمدی یا حذف اطلاعات در اظهارنامه مالیاتی است. در کشور ایران، مالیات دهندگان موظف به تسلیم داوطلبانه اظهارنامه مالیاتی و پرداخت مقدار صحیح مالیات بر درآمد هستند و این کار از طریق سامانه‌های در نظر گرفته شده برای پرداخت مالیات انجام میگیرد. امروزه تقلب مالیاتی به عنوان یک بیماری

جهانی شناخته شده و هزینه‌های اقتصادی زیادی را به همه جوامع اعمال کرده است. به دلیل آن که پرداخت مالیات، ثروت را از شرکت و مالکان آن به دولت منتقل می‌کند، اغلب شرکت‌ها اقدامات مدیریتی خود را به گونه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا می‌کنند، که تعهدات مالیاتی خود را به کمترین حد برسانند. یکی از این اقدامات مدیریتی، تصمیم به عدم پرداخت مالیات از طریق تقلب مالیاتی است.

سوال‌های پژوهش

۱. چه عواملی بر حسابرسی مالیاتی تاثیر گذار می‌باشند؟
۲. چه عواملی بر مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال تاثیر گذار می‌باشند؟
۳. چه عواملی بر ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی تاثیر گذار هستند؟
۴. دانش حسابرسی مالیاتی تحت تاثیر چه عواملی می‌باشد؟
۵. چه عواملی بر کشف تقلبات مالیاتی تاثیر گذار می‌باشند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف توسعه ای و به لحاظ ماهیات اکتشافی است. روش پژوهش کیفی و مبتنی بر تحلیل مضمون بود. جامعه آماری شامل خبرگان، مدیران، مشاوران و صاحب نظران در امور حسابرسی مالیاتی بود. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. برای نمونه گیری در این بخش از روش نمونه گیری هدفمند و گلوله برفی استفاده شد که طی مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان بعد از ۲۳ نفر پژوهشگر به اشباع نظری دست یافت. اما برای رعایت احتیاط با ۲ نفر دیگر از خبرگان هم مصاحبه را ادامه داد تا از تکرار و اشباع نظر مطمئن شد و با ۲۵ نفر خبره مصاحبه را خاتمه داد. جهت کدگذاری فهرستی اولیه از ایده‌های موجود در داده‌ها و نکات جالب آنها تهیه شد، بعد از اینکه همه داده‌ها کدگذاری اولیه و گردآوری شدند فهرستی طولانی از کدهای مختلف در مجموعه داده‌ها شناخته شدند. در مرحله سوم بر تحلیل در سطحی کلانتر از کدها تمرکز شد. کدهای مختلف در قالب گویه مرتب شدند و همه داده‌های کدگذاری شده مرتبط با هر یک از گویه شناسایی و گردآوری شدند. در مرحله چهارم به ترسیم شبکه گویه پرداخته شد. در این مرحله مشخص شد برخی گویه پیشنهاد شده واقعاً مضمون نیستند؛ یعنی یا داده‌های کافی وجود نداشت یا داده‌های آن خیلی متنوع بودند. برخی گویه‌ها هم با یکدیگر هم پوشانی داشتند. در مرحله پنجم پژوهشگر به شبکه گویه رضایت‌بخش و قابل قبول دست یافت. گویه به دست آمده تعریف و تعدیل و داده‌ها بر اساس آنها تحلیل شدند. در نهایت در مرحله ششم بعد از اینکه مجموعه کاملی از گویه نهایی به دست آمد، به تحلیل و تدوین مدل نهایی پرداخته شد. در نهایت برای پاسخگویی به سؤالات پژوهش و شناخت ابعاد و مؤلفه‌های تشکیل دهنده ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و

دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی، تهیه شد. برای حصول اطمینان از روایی داده‌های کیفی از دو راهبرد استفاده شد: ۱. تحلیل و بازبینی توسط مشارکت کنندگان در پژوهش و ۲. تحلیل و بازبینی توسط افراد مطلع و کثرت گرایی (چندسویه نگری)، برای تأیید صحت داده‌ها و کدهای استخراج شده، کدگذاری اولیه هر مصاحبه به مصاحبه شونده برگردانده شد تا اصلاح و تأیید شود. در نهایت کدها و طبقات و مدل استخراج شده جهت تأیید، در اختیار تعدادی از خبرگان حرفه حسابرسی مالیاتی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل مضمون به صورت کدگذاری سه مرحله‌ای استفاده شد. برای افزایش پایایی پژوهش، فرایند مصاحبه و تحلیل داده‌ها و استخراج مقولات بر مبنای کدگذاری به صورت روشمند انجام شد؛ بدین صورت که متن مصاحبه ضبط شد و همان روز کلمه به کلمه روی کاغذ تایپ شد و به عنوان داده اصلی تحقیق مورد استفاده قرار گرفت. کدهای استخراج شده که در حقیقت معنای عبارات مهم حاصل از گفته‌های مشارکت کنندگان هستند بر اساس تشابه و تناسب موضوع در یک دسته قرار داده شدند و با مقایسه طبقات و زیر طبقات درونمایه‌ها و مقوله‌های انتزاعی استخراج شدند. با توجه به متن مصاحبه‌ها و دسته‌بندی استقرایی، گویه‌های پایه و اصلی و فراگیر شکل گرفتند و در نهایت، با بازبینی و چندسویه نگری، مدل توسط مشارکت کنندگان و خبرگان حرفه حسابرسی مالیاتی (منظور خبرگان حرفه حسابرسی مالیاتی در سازمان امور مالیاتی، دانشگاه‌ها و موسسات حسابرسی می‌باشد) به روش کیفی استخراج و نهایی شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش حاضر حاصل تجزیه و تحلیل داده‌هایی است که از مصاحبه شونده‌گان به دست آمد.

روایی و پایایی

پایایی سازه معیاری است برای تعیین سازگاری درونی متغیرهای آشکار به این معنی که اگر عدد بزرگی برای آن محاسبه شود به این معناست که تمام معیارها به‌طور سازگاری نشان دهنده موضوع واحدی هستند. این معیار به مفهوم آلفای کرونباخ نیز شباهت دارد. پایایی بر مبنای مربع مجموع بارهای عاملی یک سازه بیان می‌گردد. این مقدار بر اساس منابع معتبر باید بزرگتر از ۰/۷ باشد تا بتوان ادعا کرد، سازگاری درونی میان داده‌ها وجود دارد.

جدول (۱) - پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ

پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	
۰/۷۸۴	۰/۷۵۹	حسابرسی مالیاتی
۰/۷۶۱	۰/۸۵۳	مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال
۰/۷۹۸	۰/۸۶۱	ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی
۰/۸۱۲	۰/۷۵۹	دانش حسابرسی مالیاتی
۰/۸۳۲	۰/۷۴۵	کشف تقلبات مالیاتی
۰/۸۱۴	۰/۷۸۵	اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب
۰/۷۵۵	۰/۸۷۴	دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی
۰/۷۴۵	۰/۷۶۱	امنیّت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی

همانطور که در جدول بالا ملاحظه می شود کلیه مقادیر پایایی ترکیبی و ضریب آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ می باشد در نتیجه پایایی ابزار تأیید گردید و از اعتبار بالای پرسشنامه حکایت داشتند.

جدول (۲) - نتایج میانگین واریانس های استخراجی (AVE)

نتایج میانگین واریانس های استخراجی	
۰/۶۸۴	حسابرسی مالیاتی
۰/۶۷۳	مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال
۰/۸۱۲	ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی
۰/۷۶۲	دانش حسابرسی مالیاتی
۰/۷۳۶	کشف تقلبات مالیاتی
۰/۷۶۸	اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب
۰/۷۰۹	دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی
۰/۷۴۶	امنیّت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی

همانطور که در جدول نشان داده شده است تمامی مقادیر میانگین واریانس های استخراجی تقریباً از مقدار ۰/۵ بالاتر هستند، در نتیجه دومین شرط روایی همگرا نیز تأیید گردید.

جدول (۳) - نتایج ضریب تعیین R2، اندازه اثر F2 و معیار پیش‌بینی کننده‌ی Q2

Q2	F2	R2	
۰/۳۸۴	۰/۲۶۴	۰/۶۵۲	حسابرسی مالیاتی
۰/۳۳۶	۰/۲۵۵	۰/۵۵۴	مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال
۰/۳۷۴	۰/۲۴۱	۰/۵۸۹	ایمنی روانی حساب‌رسان مالیاتی
۰/۳۷۰	۰/۲۳۲	۰/۶۹۵	دانش حسابرسی مالیاتی
۰/۳۷۶	۰/۲۳۰	۰/۶۷۴	کشف تقلبات مالیاتی
۰/۳۶۰	۰/۲۵۸	۰/۷۷۸	اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب
۰/۳۸۵	۰/۲۷۸	۰/۶۹۵	دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی
۰/۳۷۴	۰/۲۷۴	۰/۶۸۵	امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی

برای برازش مدل درونی از ضرایب مسیر، Q2، F2، R2 استفاده می‌شود ضرایب مسیر در آزمون مدل بررسی شده است. ضریب تعیین نشان می‌دهد ارتباط قوی بین متغیرهای تحقیق وجود دارد. اندازه اثر یا F2 به معنای توان تبیین کنندگی مدل می‌باشد و رابطه‌ی بین سازه‌های مدل را تعیین می‌کند که مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان از اندازه تأثیر کوچک، متوسط و بزرگ یک سازه بر سازه دیگر دارد. که توان پیش‌بینی کنندگی تمامی مدل‌های این تحقیق در رده بزرگ قرار دارند. شاخص دیگری که در این مرحله مورد بررسی قرار می‌گیرد شاخص توان پیش‌بینی کنندگی Q2 مدل می‌باشد که درصد واریانس شاخص‌ها را در بین سایر شاخص‌های یک متغیر نشان می‌دهد. Q2 بالا نشان دهنده قدرت پیش‌بینی بالای مدل است.

جدول (۴) - شاخص‌های برازش مدل اصلی پژوهش

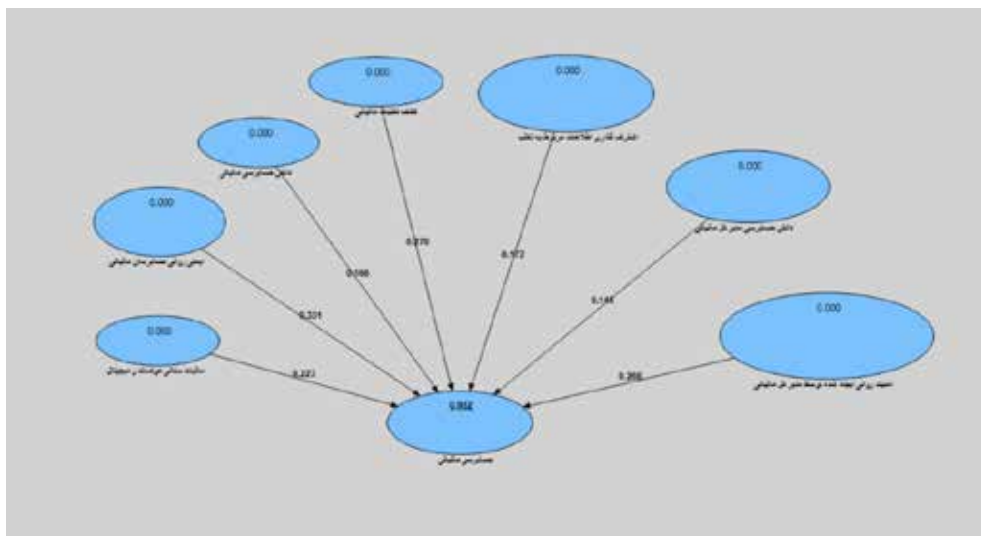
شاخص‌های برازش	کمیت مدل اول	کمیت مدل دوم	کمیت مدل سوم	کمیت مدل چهارم	مقدار مطلوب
شاخص SRMR	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۳	کمتر از ۰/۰۸
شاخص rms Theta	۰/۰۸۹	۰/۱۰۱	۰/۰۹۷	۰/۰۸۵	کمتر از ۰/۱۲
شاخص NFI	۰/۹۵۵	۰/۹۳۶	۰/۹۴۵	۰/۹۶۰	بیشتر از ۰/۹
شاخص‌های برازش	کمیت مدل پنجم	کمیت مدل ششم	کمیت مدل هفتم		مقدار مطلوب
شاخص SRMR	۰/۰۵	۰/۰۷	۰/۰۶		کمتر از ۰/۰۸
شاخص rms Theta	۰/۰۹۴	۰/۰۸۸	۰/۱۰۳		کمتر از ۰/۱۲
شاخص NFI	۰/۹۲۵	۰/۹۳۲	۰/۹۷۴		بیشتر از ۰/۹

همانطور که در جدول مشخص است کلیه مقادیر به دست آمده برای شاخص‌های برازش در حد قابل قبولی می‌باشند بر این اساس برازش کلیت مدل تأیید گردید.

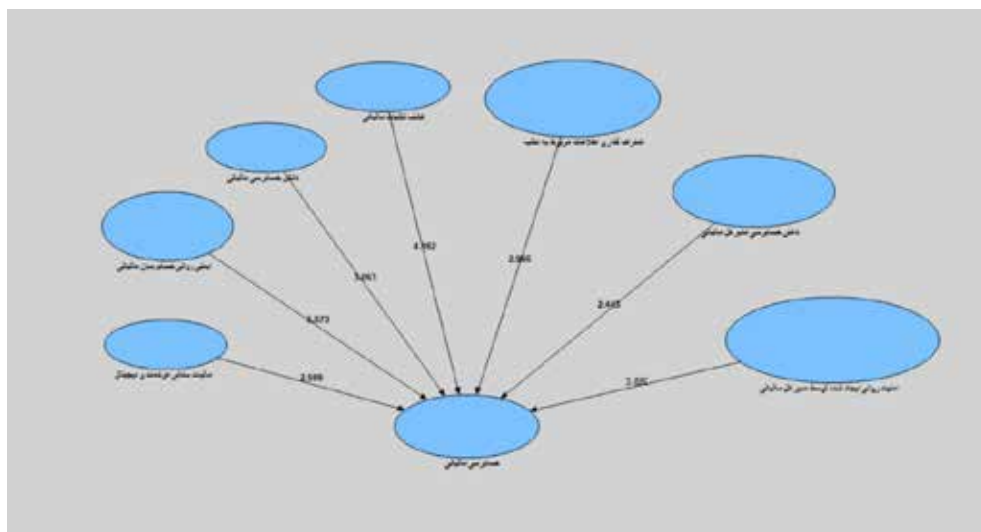
مدل نهایی حسابرسی مالیاتی

با توجه به مطالب ذکر شده در بالا عوامل اصلی تاثیر گذار بر حسابرسی مالیاتی شامل مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال، ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی، دانش حسابرسی مالیاتی، کشف تقلبات مالیاتی، اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب، دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی و امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی بوده است.

نتایج مربوط به عوامل تاثیر گذار در دو حالت ضرایب استاندارد و ضرایب معناداری در زیر ارائه گردیده است و با توجه به نتایج این دو حالت که در شکل‌های زیر مشخص می‌باشند و همچنین خلاصه این دو شکل که در جدول زیر آمده است.

ودار (۱)- مدل تحقیق در حالت معناداری

نمودار (۲) - نتایج مدل تحقیق در حالت استاندارد

جدول ۵ - خلاصه نتایج مدل تحقیق

نتیجه فرض H۰	سطح معنی داری	مقدار تی	ضریب مسیر	
رد فرض صفر	۰/۰۰۰	۲/۵۹۹	۰/۲۲۳	مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال
رد فرض صفر	۰/۰۰۰	۵/۸۷۳	۰/۳۳۱	ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی
رد فرض صفر	۰/۰۰۰	۳/۰۵۳	۰/۱۶۶	دانش حسابرسی مالیاتی
رد فرض صفر	۰/۰۰۰	۴/۱۶۲	۰/۲۷۰	کشف تقلبات مالیاتی
رد فرض صفر	۰/۰۰۰	۲/۹۶۶	۰/۱۷۲	اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب
رد فرض صفر	۰/۰۰۰	۲/۴۴۳	۰/۱۴۵	دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی
رد فرض صفر	۰/۰۰۰	۳/۸۸۰	۰/۲۶۶	امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی

همانطور که نتایج نشان داده است مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال، ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی، دانش حسابرسی مالیاتی، کشف تقلبات مالیاتی، اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب، دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی و امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی بر حسابرسی مالیاتی تأثیر مثبت و معناداری دارند. همانطور که نتایج مدل کلی نشان می‌دهد بیشترین تأثیر بر حسابرسی مالیاتی مربوط به ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی و پس از آن کشف تقلبات مالیاتی می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

امروزه عدم رعایت آگاهانه قوانین و مقررات مالیاتی یکی از مشکلات جدی در حوزه مالیاتی است که در بر گیرنده مفهوم فرار (گریز) مالیاتی به عنوان یکی از معمولترین جرایم اقتصادی می باشد. لذا استراتژی حسابرسی، ابزار مهم و حیاتی در مدیریت تمکین از طریق سازمان مالیاتی می باشد. در این تحقیق به ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی پرداخته شده است. برای دستیابی به این خواسته از روش گزند تئوری و تحلیل عاملی استفاده شده است. بنابر تجزیه و تحلیل های انجام شده، مشاهده گردید که مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال، ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی، دانش حسابرسی مالیاتی، کشف تقلبات مالیاتی، اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب، دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی و امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی بر حسابرسی مالیاتی تاثیر مثبت و معناداری دارند. نتایج نشان می دهد بیشترین تاثیر بر حسابرسی مالیاتی مربوط به ایمنی روانی حسابرسان مالیاتی و پس از آن کشف تقلبات مالیاتی می باشد.

در سال های اخیر در سازمان امور مالیاتی ایران، پروژه انتخاب حسابرسی بر مبنای ریسک زیر مجموعه محور نظام یکپارچه مالیاتی در طرح جامع مالیاتی دیده شده، ولی هنوز به طور کامل عملیاتی نگردیده است. در وضعیت موجود کارکرد حسابرسی با کارکرد انتخاب یکی می باشد، اما در وضعیت مطلوب و با استفاده از مدل امتیازدهی بر مبنای ریسک مؤدی و تفکیک کارکرد حسابرسی از کارکرد انتخاب، کاهش تنش بین ممیزان و مؤدیان به دلیل عدم ارتباط مستقیم، حصول اطمینان از رفتار یکسان و غیر تبعیض آمیز برای انتخاب اظهارنامه و حسابرسی، کاهش فرار مالیاتی، پردازش های الکترونیکی و متمرکز، بهبود و افزایش رضایت مؤدیان، افزایش درآمدهای مالیاتی با تمرکز بیشتر بر مؤدیان پر ریسک و توجه به عوامل مؤثر بر کیفیت حاکمیت شرکتی اشخاص حقوقی، حاصل می گردد. نتایج حاصل شده از تحقیق جودی و همکاران ۲۰۲۲ به بررسی اشتراک گذاری اطلاعات در دوران کشف تقلبات حسابرسی بر ایمنی روانی در بین شرکت های آمریکایی پرداختند و نتایج حاصل شده از تحقیق عبداللطیف ۲۰۱۶ که به بررسی تاثیر عوامل خطر تقلب بر تعدیل فرایند حسابرسی پرداخت و نتایج حاصل شده از تحقیق خسروی پور و همکاران ۱۳۹۸ که به ارایه مدل حسابرسی مالیاتی مبتنی بر ریسک برای بنگاه های کوچک و متوسط پرداختند همراستا با نتایج حاصل شده از این تحقیق می باشد.

هدف اصلی از انجام این تحقیق ارائه مدل حسابرسی مالیاتی با توجه به اثرات ایمنی روانی و دانش حسابرسی مالیاتی در دوران کشف تقلبات مالیاتی داشته باشند. یکی از عوامل کلیدی و مهم در افزایش کارایی هر سازمان، توانایی آن سازمان در انتقال و به اشتراک گذاری دانش و اطلاعات شناخته شده است و افراد با به کارگیری و انتقال مؤثر دانش، در دستیابی به مزیت رقابتی به سازمان یاری می رسانند. بدون تسهیم دانش، سازمان ها به

گونه‌ای تدریجی قدرت رقابتی خود را از دست خواهند داد. در این تحقیق برای اینکه بسنجیم چه عواملی می‌توانند موجبات موفقیت حسابرسی مالیاتی را فراهم آورند به مصاحبه با خبرگان حرفه حسابرسی مالیاتی پرداخته شد و عوامل موثر موثر بر حسابرسی مالیاتی شناسایی و در پایان اثرات مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال، ایمنی روانی حساب‌رسان مالیاتی، دانش حسابرسی مالیاتی، کشف تقلبات مالیاتی، اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب، دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی و امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی بر حسابرسی مالیاتی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج حاصل شده از آزمون پرسش‌های تحقیق نشان داد که مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال، ایمنی روانی حساب‌رسان مالیاتی، دانش حسابرسی مالیاتی، کشف تقلبات مالیاتی، اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب، دانش حسابرسی مدیر کل مالیاتی و امنیت روانی ایجاد شده توسط مدیر کل مالیاتی بر حسابرسی مالیاتی تاثیر مثبت و معناداری دارند. همانطور که نتایج مدل کلی نشان می‌دهد بیشترین تاثیر بر حسابرسی مالیاتی مربوط به ایمنی روانی حساب‌رسان مالیاتی و پس از آن کشف تقلبات مالیاتی می‌باشد.

بنابراین اگر سازمان مالیاتی بخواهد حسابرسی مالیاتی موفق گردد می‌بایست سطح دانش مالی حساب‌رسان مالیاتی را در بین کارکنان خود افزایش دهد، با توجه به آموزش‌هایی که به صورت دوره‌ای و مستمر برگزار می‌کند سطح تسلط به قوانین مالیاتی و تسلط به بخش نامه‌های صادره را در بین کارکنان خود افزایش دهد. همچنین باید سعی نماید از کارکنان با تجربه و سوابق کاری حسابرسی مالیاتی بیشتر استفاده نماید، مدیران سازمان مالیاتی باید روابط بین کارشناسان مالیاتی با شرکت‌های مورد رسیدگی خود را مورد بررسی قرار دهد که پرونده‌های حسابرسی مالیاتی شرکت‌ها در اختیار اشخاصی که با آن شرکت‌ها در ارتباط هستند قرار نگیرد، در ضمن مراجع بالاتر همچون دولت قوه قضاییه مجلس و سایر نهادهای مشابه از حساب‌رسان مالیاتی حمایت لازمه را به عمل آورند، و سعی نمایند بین تمامی نهادها و سازمان‌های فعال در کشور پایگاه داده ایجاد نمایند تا اطلاعات لازم و کافی در اختیار حساب‌رسان مالیاتی قرار بگیرد تا حساب‌رسان مالیاتی بتوانند به جمع‌آوری اطلاعات موثق از وضعیت مالی مودیان بپردازند و از صحت اطلاعات دریافتی اطمینان حاصل نمایند و همچنین حساب‌رسان مالیاتی در حسابرسی‌های خود عدم دخیل نمودن حب و بغض در حسابرسی پرونده مورد نظر (از طرف خود حساب‌رس یا عوامل بیرونی شامل دیکته کردن رؤسا و...) را همیشه مدنظر داشته باشند و زمان کافی جهت انجام حسابرسی در اختیار حساب‌رسان مالیاتی قرار بگیرد. و برای اینکه حسابرسی مالیاتی گردد می‌بایستی امکان بررسی و صحت سنجی اطلاعات دریافتی (اظهارنامه) با اطلاعات حساب بانکی مودیان فراهم گردد و همچنین آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌ها و قوانین جهت استناد به آنها در حین انجام حسابرسی مالیاتی وجود داشته باشند و لازمه موفقیت و قابل اتکا بودن حسابرسی‌های مالیاتی استفاده از داده‌ها به جای تشخیص در انجام حسابرسی‌های مالیاتی می‌باشد. در ضمن برای موفقیت حسابرسی مالیاتی خود حساب‌رسان مالیاتی نیز باید دارای استقلال و تجربه کافی باشند و تشکیل

گروه‌های کاری و جایگزینی آنها با کارهای فردی صورت پذیرد و جلب مشارکت و تفویض اختیار به کارکنان فعال در حسابرسی مالیاتی صورت پذیرد و از سلسله مراتب و عناوین شغلی در سازمان مالیاتی و تفکیک افقی کاسته گردد و به جای آن ارتباطات عمودی و افقی کارکنان افزایش و تقویت مدیریت دانش در سازمان جایگزین گردد و امکان تعامل بیشترین کارکنان از طریق اتاق‌های گفتگو فراهم گردد و با بالابردن شفافیت تا حد امکان با جلوگیری از محرمانه نگه داشتن مدارک و اطلاعات و همچنین ایجاد اعتقاد و بینش بیشتر در مدیران سازمان مالیاتی نسبت به نقش حیاتی حسابرسی مالیاتی در کسب موفقیت‌های سازمان، افزایش اعتماد در میان کارکنان سازمان برای برقراری ارتباطات اثربخش به منظور تضارب آراء به عنوان بخشی از فرآیند حسابرسی مالیاتی، و اجرای برنامه‌های جامعه‌پذیری در سطح مدیران و کارکنان جهت ایجاد بینش و نگرش مشترک در امر حسابرسی مالیاتی موفق اقدام گردد. و همچنین می‌بایست که کانال‌های ارتباطی بیشتر با ارباب رجوع برقرار گردد و از هرگونه زدوبند و مصالحه که به کسر شأن یک حسابرس و دانش حسابرسی منجر می‌شود پرهیز نمود و در ضمن حسابرسان مالیاتی باید حساسیت و دلسوزی نسبت به اهمیت و جایگاه بیت المال داشته باشند و تلاش در جهت رفع مشکلات حرفه‌ای و استفاده از فناوریهای نوین مرتبط با شغل خود داشته باشند و حسابرسان مالیاتی از بصیرت، بینش، درک مطلوب و قدرت تجزیه و تحلیل مسائل برخوردار باشند و از غرض ورزی و عدم دخالت حب و بغضها در رسیدگی‌ها و حسابرسی‌ها پرهیز نمایند و تقدم منافع جمعی، گروهی و سازمانی بر منافع فردی و شخصی داشته باشند، پرهیز از شتابزدگی و نداشتن عجله در قضاوتها و تصمیم‌گیریها را سرلوحه کار خود قرار دهند و زمینه‌سازی و فراهم آوردن بستر مناسب برای رشد و شکوفایی استعدادها و بروز توانمندیهای همکاران را فراهم آورند. و لازمه حسابرسی مالیاتی داشتن ابتکار، خلاقیت، نوآوری، پویایی و شادابی در حین انجام وظایف توسط حسابرسان مالیاتی، داشتن حس وفاداری و تعلق نسبت به سازمان، پرهیز از تعصب گرایی، قوم گرایی و رابطه بازی در رسیدگی‌ها و حسابرسی‌ها، استفاده بهینه از امکانات، لوازم و تجهیزات در اختیار در جهت اجرای دقیق وظایف، بهره‌گیری از مدیریت زمان در استفاده مطلوب از زمان در اختیار و جلوگیری از تبدیل فرصتها به تهدیدها، صلاحیت حرفه‌ای حسابرسان مالیاتی، صلاحیت اخلاقی حسابرسان مالیاتی، داشتن چشم انداز آتی و درك غریزی از حسابرسی مالیاتی، دخالت ندادن مسائلی مانند: دوستی و دشمنی در حسابرسی مالیاتی، شناخت خود و شناخت شغل حسابرسی مالیاتی می‌باشد.

برای اینکه مالیات ستانی هوشمند و دیجیتال در سازمان مالیاتی برقرار گردد در ابتدا می‌بایست قوانین ساده و قابل فهم برای تمامی اقشار مردم در این زمینه وضع گردد تا از حمایت و همکاری مودیان مالیاتی برخوردار گردد و وجود سیستم مناسب اطلاعاتی لینک شده با سایر مراجع و قابل رویت برای مودیان مالیاتی لازمه این کار می‌باشد و می‌بایست که برنامه‌ریزی و طراحی روشهای عملیاتی از بین بردن شکاف عمیق بین ظرفیتهای مالیاتی بالقوه و بالفعل در کشور صورت پذیرد و به طراحی و تولید نرم افزارهای مناسب و اصلاح " کاربر پسند جهت

استفاده مودیان پرداخته شود، رعایت حریم خصوصی در زمینه عدم افشاء اطلاعات مودیان به شدت مورد توجه قرار گیرد و به خواسته‌های مودیان در خصوص عدم افشاء اطلاعات مودیان (امنیت کاربران) اهمیت داده شده و فرهنگ‌سازی و آموزش مودیان جهت استفاده از سامانه‌های الکترونیکی مورد توجه قرار گیرد همچنین می‌بایست توسعه و گسترش خدمات دولت الکترونیک در تمامی کشور در اختیار تمامی مودیان به سهولت قرار گیرد و توسعه و گسترش دامنه نفوذ اینترنت در تمامی نقاط کشور لازمه اصلی این هوشمندسازی می‌باشد.

برای اینکه حسابرسی مالیاتی موفق گردد می‌بایست کارکنان امنیت روانی داشته باشند ایمنی روانی حسابربان مالیاتی با انجام اقدامات زیر برقرار می‌گردد: حمایت مالی مدیران عالی از پرسنل صورت بپذیرد، حمایت روانی مدیران عالی از پرسنل انجام شود، ارتباط بین حسابرس مالیاتی و مودی به حداقل ممکن برسد، شفافیت اطلاعات مالیاتی مودیان افزایش یابد، عدم دخیل شدن برآورد در رسیدگی به پرونده‌ها به خاطر عدم شفافیت و ایجاد مشکلاتی مانند پاسخگویی به نهادهای ذیربط برقرار گردد، حمایت مراجع بالادستی از حسابربان مالیاتی به بالاترین میزان ممکنه ارتقا یابد، اجازه دسترسی به اطلاعات برای حسابربان مالیاتی افزایش یابد، حسابربان مالیاتی از جانب عوامل بیرونی (از رؤسای مستقیم در سازمان مالیاتی تا مدیر کل و...) جهت افزایش یا کاهش میزان مالیات تحت فشار نباشند، تخصیص مناسب کار برای حسابربان مالیاتی صورت بپذیرد، آموزش منظم و به روز قوانین، بخشنامه‌ها به حسابربان مالیاتی انجام شود، محیط کاری مناسب و اعتماد متقابل در آن برقرار گردد، دغدغه‌ها و نیازهای کاری حسابربان مالیاتی شنیده شود، حقوق و مزایای مناسب جهت جلوگیری از لغزش حسابرس مالیاتی اختصاص داده شود، حس قدرشناسی برای حسابربان مالیاتی در قبال کارهایی که انجام می‌دهند ایجاد شود و امکان پیشرفت و ارتقاء صحیح حسابربان مالیاتی فراهم گردد، همچنین وجود مدیران حمایتگر، تشویق و پاداش به موقع حسابربان مالیاتی، اجازه ندادن به افراد و گروه‌های سودجو و منفعت طلب برای چشم پوشی و یا سرپوش گذاردن بر تخلفات آنها، کاهش مراجعه حضوری مودیان با استفاده از الکترونیکی کردن فرآیند مالیات ستانی، برخورد شجاعانه با رواج روحیه تملق، چاپلوسی، ریاکاری و زیرپای دیگران را خالی کردن، کوچک کردن حوزه‌های مالیاتی بر اساس محدوده جغرافیایی، کاهش حجم پرونده‌های هر حسابرس مالیاتی افزایش حقوق و مزایای حسابربان مالیاتی، خروج پرونده‌های کوچک و بی‌اهمیت از فرآیند حسابرسی از عوامل مهمی هستند که می‌تواند باعث افزایش ایمنی روانی حسابربان مالیاتی گردند.

یکی دیگر از مواردی که بر موفقیت حسابرسی مالیاتی تاثیر گذار است دانش حسابرسی مالیاتی می‌باشد برای اینکه دانش حسابرسی مالیاتی در سازمان مالیاتی کشور افزایش یابد می‌بایست کلاسهای آموزشی داخل و خارج سازمان مالیاتی برگزار شوند، سازمان مالیاتی با موسسات حسابرسی همکاری نماید، حسابربان مالیاتی دارای تحصیلات آکادمیک و تحصیلات دانشگاهی باشند و تجربه حسابرسی مالیاتی داشته باشند، آموزش منظم و

پیوسته و به روز قوانین مالیاتی، بخشنامه‌ها، آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌ها به حساب‌رسان مالیاتی صورت پذیرد، محیطی برای تبادل اطلاعات و پرسش و پاسخ در سازمان مالیاتی فراهم گردد، برگزاری آزمون، آموزش مداوم در طی خدمت، اطلاع رسانی در خصوص بخشنامه‌ها و آیین نامه‌ها و قوانین و.. جدید، توجه کافی مدیران به سرمایه‌های فکری و اعمال استراتژی دانش محور در تدوین برنامه‌های سازمان مالیاتی، ایجاد و تقویت روابط عاطفی و دوستانه در بین کارکنان سازمان مالیاتی جهت افزایش هم افزایی و مشارکت خلاق در امر تولید خرد سازمانی، تبادل داده، اطلاعات و دانش با سایر سازمان‌ها به ویژه سازمان‌های مشابه، برگزاری همایش‌ها و گردهمایی‌ها بین مراکز مختلف استانی سازمان مالیاتی و همچنین با سایر سازمان‌های مشابه جهت انجام تبادلات دانشی، مطالعه و بررسی کتابها، مجلات و منابع داخلی و خارجی مرتبط با حرفه حسابداری و حسابرسی و مالیات در راستای تقویت سطح دانش و آگاهی، شرکت در فعالیت و همایش‌های مرتبط مورد توجه قرار گیرند و لازمه اجرایی شدن و موفقیت تمامی موارد ذکر شده در بالا علاقه حساب‌رسان مالیاتی به حرفه حسابرسی مالیاتی می‌باشد.

کشف تقلبات مالیاتی و اشتراک گذاری اطلاعات مربوط به تقلب از دیگر مواردی هستند که می‌تواند بر موفقیت حسابرسی مالیاتی در سازمان مالیاتی کشور تاثیر گذار باشند در این راستا می‌بایست، شفاف‌سازی مالیات ستانی برای مودیان صورت پذیرد، تمرکز بیشتر نهادهای نظارتی و بالادستی بر شفاف‌سازی مالیات ستانی باشد، دقت سیستم‌های اطلاعاتی افزایش یابد، لینک بین سازمان مالیاتی با سایر دیتاست‌های مالی موجود در کشور افزایش یابد، دقت عوامل سیستم نظرات بر مالیات ستانی افزایش یابد، وجدان کاری در موسسات حسابرسی برای افشای تقلبات مالیاتی وجود داشته باشد، اظهارنظرهای تعدیل شده حسابرسی مورد بررسی قرار گیرند تعدیلات سنواتی با اهمیت و صورتهای مالی تجدید ارائه شده در مورد موجودی‌ها مورد توجه قرار گیرند، از توان نظارتی مردم برای کشف فرار مالیاتی و گزارش آن استفاده گردد، اداره مبارزه با فرار مالیاتی و اداره مبارزه با پولشویی در سازمان مالیاتی در رابطه با حسابرسی مالیاتی ایجاد گردد، دستورالعمل سوت زنی (سوت زنی داخلی/شخصی/ غیر شخصی، خبرنگاران و رسانه) ابلاغ گردد، شفاف‌سازی از طریق راه اندازی سامانه مودیان، تشویق مردم به اعلام گزارشات فرار مالیاتی از طریق تخصیص معافیت مالیاتی به عنوان جایزه برای آنها، خواست و اراده واقعی مدیران برای دریافت اطلاعات از منابع اطلاعاتی قوی و سیستم‌های مالیاتی هوشمند جهت شناسایی مودیان جدید و برنامه‌ریزی مدیران برای دریافت اطلاعات از منابع اطلاعاتی قوی و سیستم‌های مالیاتی هوشمند جهت شناسایی مودیان جدید مورد توجه قرار گرفته و برقرار گردند، شاخص‌های عملکرد مالیاتی توسط مدیر کل مالیاتی بروز رسانی شود، پرسشنامه در زمینه نحوه شناسایی و کشف تقلبات مالیاتی ایجاد گردد، جلسات دائمی در زمینه چگونگی کشف تقلبات مالیاتی برگزار شود، نگرانی اصلی مدیر کل مالیاتی کشف تقلبات مالیاتی باشد و مدیر کل مالیاتی اهداف تهاجمی و احتمالاً غیر واقعی برای عملکرد مالیاتی تعیین نماید، آموزش پرسنل در زمینه روشهای

کشف تقلب همچون برگزاری جلسه طوفان مغزی، آشنایی با مثلث تقلب و موارد مشابه به صورت کامل انجام شود و همچنین باید در نظر داشت که رسیدگی به سرفصل حسابهایی که احتمال تقلب در آنها بالاتر است توسط افراد باتجربه‌تر صورت پذیرد، انتقال تجربیات در زمینه تقلبات کشف شده بین حسابرسان انجام شود، افزایش دانش حسابرسی پرسنل فعال در حرفه حسابرسی مالیاتی و افزایش میزان آموزش پرسنل فعال در حرفه حسابرسی مالیاتی مورد توجه مدیران رده بالای سازمان مالیاتی قرار گیرد.

فهرست منابع

1. Abdullatif, M. (2016). Fraud Risk factors and audit programme modifications: evidence from Jordan, AABFJ | Volume 7, no. 1, 2016.
2. Argils-Bosch, J. M. , Somoza, A. , Ravenda, D. , & García-Blandón, J. (2021). An Empirical Examination of the Influence of E-commerce on Tax Avoidance in Europe. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 41, 100339.
3. Azizpour Lindi, Ali, (2017). Investigating the relationship between fraud in financial reporting and company characteristics and assessment of tax calculation: Evidence from the bank account audit of companies in Mazandaran province, National Conference on Management, Accounting and Business Development, Sari,
4. Barzegari Khanqa, Jamal and Faizpour, Mohammad Ali, (2013). Tax Audit based on Reports: Experiences from Developed and Developing Analysis, *Quarterly Journal of Accounting and Social Interests*, Volume: 3, Number: 1.
5. Dastgir Mohsen, Izadinia Nasser, Askari Ali, Ramezani Mahdi, (2015). Provide a Financial Audit Model to choose based on Tax Research Paper, 23.
6. Jodi L. Gissel , Karla M. Johnstone (2022). Information Sharing during Auditors Fraud Brainstorming: Effects of Psychological Safety and Auditor Knowledge, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, Vol. 36, No. 2.
7. Kazemi, Mustafa, Pour, Samira. (2012). Presenting a Structural Model of Psychological Safety Causes and Consequences. *Management Studies (Improvement and Transformation)*, 22(71), 105-129.
8. Khosravi Pournegar, Mohsen Hamidian, Mohammad Reza Abdi, (2018). Presentation of Bank Tax Audit Model for Small and Medium Enterprises (SMEs) in Iran, *Tax Research Journal*. 2018; 27 (44): 46-9.
9. Khwaja, Munawer Sultan, Rajul Awasthi, and Jan Loeprick. (2011). Risk-Based Tax Audits: Approaches and Country Experiences, *The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank*, 1818 H Street NW, Washington DC 20433.
10. Lambsdorff, J. G. (2003). How Corruption Affects Persistent Capital Flows. *Economics of Governance*, 4(3), 229-243.
11. Malekian, Esfandiar, Farzad, Sarveh. (2016). Tax Audit on the Relationship between Diagnostic, and Definitive tax: a Case Study of East, West and East and

- South Tehran Provinces. *Financial Accounting and Audit Research* 9(33), 51-64.
12. Matthias Kasper James Alm, (2022). Audits, effectiveness, and Post-audit Tax Compliance, *Journal of Economic Behavior & Organization* 18 January 2022 Volume 195 (Cover date: March 2022), Pages 87-102.
  13. Nathan C. Goldman M. Kathleen Harris Thomas C. Omer, (2022). Does task-specific knowledge improve audit quality: Evidence from Audits of Income Tax, *Accounting, Organizations and Society*, (Cover date: May 2022) Article 101320.
  14. Shahbazi Kyomreth, Borumand Younes, Rezaei Ebrahim, (2016). Tax control without auditing using game theory. *Tax research Paper*. 24 (31): 77-59.
  15. Shirazi, Alipour, Samira, (2013). Investigating the Role of Psychological Safety in Promoting and Strengthening Knowledge Sharing (Case Study: Mashhad Ferdowsi University Growth Center), the Second International Conference on Management, Entrepreneurship and Economic Development, Qom.
  16. Taheri, Mohammad, Khan Mohammadi, Mohammad Hamid, Jahangir Nia, Hossein, Gholami Jamkarani, Reza. (2021). Compilation of the Winning Model for Improving the Quality of Tax Audit in Iran's Value-added Tax System. *Knowledge of Financial Accounting*, 8(1), 29-64.
  17. Vlad, M. , Tulvinschi, M. , & Chiriță, I. (2011). The Consequences of Fraudulent Financial Reporting. *The USV Annuals of Economics and Public Administration*, 11(1), 264-268.
  18. Zamanzadeh, Hamid, (2018). Reviving Economic Stability under the Shadow of Pressure, *Bi-monthly Economic News*, November, number 157.

Presenting the Tax Audit Model according to the Effects of Psychological Safety and Tax Audit Knowledge during the Detection of Tax Frauds

Fatemeh Taghavi Qasemabad¹

Ro'ya Darabi²

Shahram Charmahali³

Abstract

Tax revenues are one of the most important sources of funding for governments, and one of the reasons why the realized tax revenue is lower than the expected amount is tax fraud. In order to reduce tax frauds, tax audits should be done in the tax organization, so in this research, a tax audit model has been presented with regard to the effects of psychological safety and knowledge of tax audits during the detection of tax frauds. The method used in this research is qualitative, foundational data and inductive analysis. The statistical population of this research includes experts in the tax audit profession, which includes 25 experts. The questionnaire information was completed in 1401. And according to the analysis, it was observed that smart and digital provincial tax, psychological safety of tax auditors, knowledge of tax audit, detection of tax frauds, sharing information related to fraud, audit knowledge of the tax director general and psychological security created by the director general. The results show that the biggest impact on tax audit is related to the psychological safety of tax auditors and then the discovery of tax frauds.

Key words: Tax Audit, Psychological Safety, Tax Audit Knowledge, Tax Fraud Detection

---

1. PhD Candidate in Accounting, Islamic Azad University, South of Tehran Branch, Tehran, Iran, taghavifatemeh@yahoo.com

2. Associate Professor in Accounting, Islamic Azad University, South of Tehran Branch, Tehran, Iran, (Corresponding Author), royadarabi110@yahoo.com

3. Assistant Professor in Accounting, Islamic Azad University, South of Tehran Branch, Tehran, Iran, Sh.chaharmahali@gmail.com